

ŠALCINIS

Dzūkijos nacionalinio parko ir Čepkelių valstybinio gamtinio rezervato direkcija

Nr. 101 2017 m. Birželis

Šimtas pirmas „Šalcinis“. O kąs toliau?

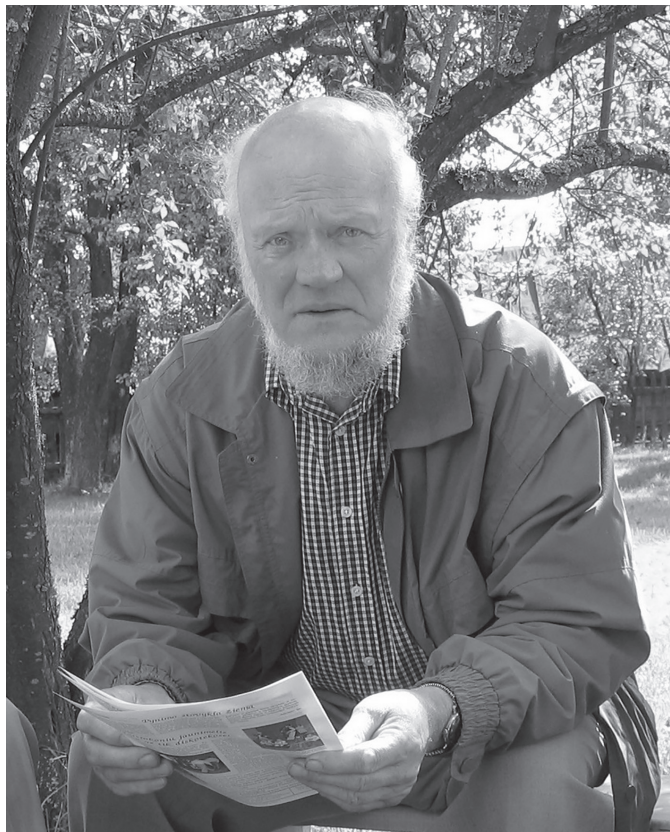
Kiekvienas žino, kad po šimto pirmojo seka šimtas antrasis. Šitokia aiški seka ir yra išsipareigojimas: negalima sustoti, mūsų darbą pratęs kiti. Turėkim vilties, kad ir kryptis bus panaši: ieškoti deimančių kūrų visur: nuo Peklos iki Pakrykštės ir nuo Ūlos iki Liškiavio ežero. O jeigu kartais pasirodo, kad visi senieji pasakoriai bei meistrai jau išmirė, o naujų neatsiranda, tai klystame. Kiekvienas senųjų poringų užrašinėtojas gali prisiminti patį įdomiausią susitikimą su kokiu nors Išminčiumi, gali pavadinti jį paskutiniu mohikanu, bet praeis nedaug laiko ir tą patį užrašinėtoją kas nors pavadins senovės turtų saugotoju. Taip kartais būna. Gyvenimas keičiasi, bet išlieka poreikis vis ir vis atsigręžti į praeitį. Yra ir kita priežastis, kodėl per vienerius metus keturi

laikraščio numeriai yra geriau už vieną storą Metrašį. Laikraštis vis dėlto gyviau atspindi mūsų Parko ir Čepkelių rezervato gyvenimą, vienaip ar kitaip atsiliepia į šiandienos aktualijas bei visokius jubiliejus, kurių irgi negalima nepastebėti. Prieš dvidešimt penkeris metus, kai pasirodė pirmieji „Šalcinio“ numeriai, visiems jie buvo labai įdomūs ir reikalingi. Mes stengėmės būtinai vėl aplankyti tuos pasakorius, kurių poringes jau užrašėme, ir parodyti tą spausdintą žodį, kol pačios seniausios močiutės dar gali skaityti. Važiuodavome tada sena „Volga“, vairavo ją marcinkoniškis bernaitis Jonas Zinkevičius. Ne kartą teko patiems stumti tą besiožiuojančią mašiną arba palikti prie Apsingės ar Pašilingės ir toliau keliauti pėsčiomis. (Tęsinys 2 psl.)

„Stambus regiono geležinkelio mazgas“ Eugenijaus DROBELIO nuotrauka.

(*Tėsinys. Pradžia 2 psl.*) Važiavome ir dviračiais, ir traukiniais – iš Marcinkonių traukiniu galėjai lengvai pasiekti netgi Dubo ežerą, o vakare vėl grįžti. Viską reikėjo pamatyti, nufotografuoti, pakalbinti. O didžiausias atpildas mums buvo tokie „Šalcinio“ skaitytojų prisipažinimai: viską perskaitom nuo pirmos eilutės iki paskutinės.

Juozas Aputis, atvažiavęs į Marcinkonis, skaito „Šalcinį“. „Šalcinio“ laukė (laukia) ne tik mūsų krašto senbuviai. Su mielu noru jį skaitė (skaito) ir naujieji dzūkai, suleidę šaknis į Dainavos krašto žemę jei ne su visam, tai bent vasarai.

Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2005 m.

Visi kūrybiškai nusiteikę Dzūkijos nacionalinio parko darbuotojai tada sutilpo viename kabinete, o ant durų buvo užrašyta – „Mokslo skyrius“. Dabar net keista prisiminti, kad tame Mokslo skyriuje įkūrėme „Miško verslo laboratoriją“, ir ji gyvavo ne vienerius metus. Daug vėliau kultūros paveldo skyrius „atėmė“ iš gamtinių visus verslus bei amatus. Bet tada mes pasiūlėme dar vieną idėją: įkurti botaninę kolekciją. Tokia mintis labai patiko mūsų kaimynams lenkams – jų žurnalas „Ekopartner“ (1996 m. nr. 12) atspausdino iliustruotą apybraižą „Ogród botaniczny nowego typu na Litwie“ (Naujo tipo botanikos sodas Lietuvoje).

Tokia buvo kai kurių mūsų Parko darbų pradžia, ir visa tai galima atsekti vartant „Šalcinius“. Per prabėgusį ketvirtį amžiaus nesiliovėme kūrę hipotezes ir planus, kai kuriems taip ir nebuvo lemta išsipildyti. Ypač po to, kai miškai Parko teritorijoje pasidarė lyg

kokie mums nebeprisilausantys pramoninio ūkininkavimo anklavai, kai girininkijose neliko eigulių, o juk girininkai ir eiguliai – mes taip galvojome – pirmiausia ir galėjo palaikyti biodinaminės (gamtinės) daržininkystės bei sodininkystės idėjas. Ne tikai teoriškai, bet ir praktiškai. O koks dabar mūsų Parko teritorijoje žaliuojančių privačių miškų ir pušynėlių likimas? Iš kažkur atėjo bjauri mada visus savaiminius pušynėlius apleistuose žemės ūkio paskirties plotuose rauti su šaknimis ir čia pat naujaisiais labai dzeržgiančiais kombainais skusti medienos drožles. Merkantilinė veikla, kitaip nepavadinsi. Skurdžiame smėlyje, kur gerai želia tik smiltyniniai lendrūnai, jaunas pušynėlis yra daug perspektyvesnis už javų lauką, tiktai reikia palikti jame saulėtų miškapievių, reikia sodinti beržų juostas. Per ilgesnį laiką bus ir biologinė įvairovė, ir nauda. (Nesunku pastebėti, kad berželiai tuoj pat keičia dirvožemį, ir labai greitai tokia jauname skaištilyje atsiranda raudonikiai). O ką reikia galvoti, jei matai, kaip viensėdininkas, įsikūręs šalia natūralaus upelio, per vasarą devynis kartus skuta ir skuta pievos žolę, tarsi svarbiausias to stropuolio tikslas būtų kova su žydinčiais augalais, kurmiai, vabzdžiais ir ropliais.

Tokias nelinksamas mintis sukelia dabar pažvelgus į keistas marcinkoniško Eugenijaus Drobelio nuotraukas. Jos keistos todėl, kad tie objektai neįprasti: kažkokie žolynų ornamentai šalia namų, aukštai iškelti ant karčių. Šitokie egzotiški naujadarai verčia suklusti – gal ir mūsų „Šalcinis“ galėtų padėti susivokti, kas yra kas. Gal kiekviename numeryje bent vienas puslapis galėtų vaizdu ir žodžiu parodyti skaitytojams tuos klystkelius, į kuriuos nukrypsta mūsų sodiečiai, pasižiūrėję, pavyzdžiui, į Druskininkų kurorto belgiškus „atradimus“: gėlės kopija į stulpus, sraigtais sukasi žydintys puodai vis aukštyn, aukštyn. Betgi Druskininkai turi specialias mašinas, kurios kasdien tokius padangių gėlynus laisto, o sodiečiai neturi. Reikia dar atsiminti, kad tokia negudri mada tikrai atėjo iš Belgijos, kur viename kvadratiname kilometre gyvena aštuoni šimtai žmonių, taigi žemės ten tikrai trūksta.

Taigi šitaip, mieli kolegos, jauni ir seni, rašytojai ir skaitytojai – rytą atsibudę galvokime, kad šią dieną ir vėl teks kautis su demonais. Būtų geriau, jei žinotum, kad tuoj tuoj lėksi į gražų vienminčių vakarą, betgi nebus šitaip. Kaip ten sakė Jonas Mekas, kol buvo dar šiek tiek jaunesnis? Ogi šitaip sakė: „Ir patiems geriausiems daug velnių dar reikia įveikti, kol jie taps žmonėmis.“

Redkolegija

Marcinkonių kaimo upeliai

Marcinkonių krašto gamta stebina tuo, kad čia šalia yra ne tik miškai, bet ir pelkės, šaltiniai, upeliai ir žinoma, gausybė smėlio. Marcinkonių kaimas prieš kelis šimtmečius kūrėsi smėlyne prie Dorupio upelio. Šis upelis išteka 1 km į rytus nuo Marcinkonių kaimo esančioje šaltiniuotoje pelkėtoje vietoje Zackagiryje, tad kartais vadinamas Zackagirio upeliu. Be šio pavadinimo dar galima aptikti, kad upelis buvo vadintas Juodupiu. Gal pavadinimų gausa, o gal tai, kad upelis nedidelis ir teka tik pro vieną kaimą, vieno pavadinimo jis neturi ir marcinkoniškiai dažniau jį pavadina paprasčiausiai Upeliu. Upelio ilgis siekia 4,9 km, plotis siekia apie 1 metrą. Vidurupyje Upelio vaga XX a. devintajame dešimtmetyje buvo ištiesinta, nusausintos pelkės ir pievos – čia dabar dirbami laukai, kurie taip ir vadinami – „durpynas“. O dar prieš tris dešimtmečius čia buvo sunku pereiti per liūliuojančias pelkes. Nenusausintos išliko tik upelio ištakos ir žemupys.

Į Dorupį įteka Duobupio upelis, ant kurio XX a. pradžioje buvo pastatyta užtvanka ir įrengtas vandens malūnas. Dabartiniu metu išlikęs Marcinkonių tvenkinys (Naujalių prūdas), tuo tarpu malūno jau nebėra.

Beržupio upelis aplenkia Marcinkonių kaimą nuo vakarinės pusės ir įteka tiesiai į Grūdų upę.

Visi šie upeliai – Dorupis, Duobupis, Beržupis, prasideda iš po smėlynų išsiveržiančiuose šaltiniuose, kurie išteka kaimo pietiniame ir rytiniame pakraščiuose (nuo Čepkelių raisto pusės). Raisto vandens perteklius susigeria į smėlynų požeminius klodus ir, nukeliavęs po žeme 4 – 5 km, minėtuose šaltiniuose vėl išteka į paviršių.

Dorupio ir Duobupio upeliai buvo labai reikšmingi Marcinkonių kaimo kūrėjams, valstiečių ūkininkavimui. Žemesnėse, drėgnesnėse vietose, prie šaltinių bei upių buvo galima kurti gyvenimą Dzūkijos smėlynuose, nes kitur derlingesnio dirvožemio labai mažai. Pirmosios sodybos kūrėsi palei Dorupio pakrantę. Kaimas plėtėsi išilgai upelio toli nenutoldamas nuo jo. Bažnyčia Marcinkonių kaime buvo pastatyta taip pat netoli upelio. Tik vėliau kaimas plėtėsi link geležinkelio stoties, pastatytos už 2 km nuo senojo kaimo.

Dorupio upelis, pratekėjęs pro Marcinkonis, už vakarinio kaimo pakraščio įteka į Grūdą. Grūdų vagos plotis ties Marcinkonimis siekia 4 – 6 metrus. Išskirtinis Grūdų upės bruožas – nepaprastai gausūs ir vaizdingi jos vingiai bei senvagės. Ši

Grūdų upė. Vaizdas nuo Šaudyklos kalno.

Dorupio upelio žemupys.

upė – viena labiausiai vingiuotų upių Lietuvoje. Kai upė, patrupindama sau kelią, pralaužia susidariusią siaurą sausumos sąsmauką, atitrūkęs vingis tampa senvage, kuri ilgainiui pradeda užpelkėti, o upė vėl pradeda formuoti naują vingį ir taip šis procesas kartojasi. Kai upės vingiai priartėja prie aukštesnių šlaitų, prasideda intensyvus krantų ardymas – skardžių formavimas. Gražiausias skardis šalia Marcinkonių vadinamas Šaudyklos kalnu. Tokį pavadinimą skardis gavo todėl, kad XX a. tarpukaryje ir Antrojo pasaulinio karo metu čia buvo įrengta šaudykla. Šio smėlingo skardžio aukštis siekia 13 metrų. Nuo jo atsiveria įspūdingas Grūdų slėnio vaizdas. Dabar čia dažnai lankosi turistai, kurie atvyksta į Dzūkijos nacionalinį parką.

Gintautas KIBIRKŠTIS
Autoriaus nuotraukos

Amsūnas. Prisiminimai apie Liškiavos žmones

Gyveno Liškiavon tokis žydelis, pravardi Amsūnas. Jis važinėjo po kaimus ir iš žmonių supirkinėjo visokius daiktus: skudurus, sanus puodus ir tep visokias atliekas. Kartais atveždavo silkių parduoc.

Amsūnas turėjo tokių navatnų ligų: paaina kelis metrus ir atsisukis loja „am, am, am“. Ir važuojant tas pats. Jau tėvai iš tolo žinodavo, kad Amsūnas atvažuoja. Tadu mus auklėdavo: „Vaikai, nemožna iš sano žmogaus juokcis ir gink Dzieve arzyc, ba bus kap Amsūnui.“ Žmonės kalbėjo, kad tų ligų gavo per savo išdykumą dar vaikystėn. Sako, Liškiavos gatveli ajo sanukas, o jis kap šoks an to sanuko lodamas, tam žmogui net lazda iškrito, tep nugsando. „Kad tu, vaikeli, tep visų gyvenimų lotai.“ Sako, nuo tos minutės Amsūnas ir pradėjo loc.

Vaikystėn, iki kol baigiau Liškiavos pradinį mokyklą, dažnai teko bŭc pas dziedukus Mikų ir močiutį Valerkų, pravardi Galiniai. Išliko atminty gražūs prisiminimai apie Liškiavos žmones. Man labai pacikdavo Liškiavos mažos trobukės, tai labiausiai ir atsimentu tų trobukių šeiminkus.

Pradėsiu nuo pirmos. Ainanc Liepiškių keliu, iš dešinės, maža, dulkėm apnešta Kėvės trobelė. Ji turėjo dukterį Anelkų. Biednai gyveno, žamės neturė-

jo. O ir trobelė stovėjo an pieskyno. Šulinio neturėjo, tai ir kasdien prauscis neraikėjo. Vasarom močiutei padėdavo daržus kapliuoc ir tep dažnai ateidavo pas dziedukus. Ji visadu būdavo pilna juoko, visokių šposų. Kap užajo antrų rozų rusai ir kap diedukų išbuožino ir pasodzino kalėjiman, tai močiutė ir kici šaimos narai slapstės nuo išvežimo. Daugiausia nakvodavo pas Kėvį. Močiutė labai vertino jos gerumą ir sąžiningumą. Vėliau Anelka ištekėjo in Žaimius ir pasėmė momų, o trobelį gal pardavė, ba vėliau ton trobelėn dar gyveno tokia Ona.

Ainanc šitu keliu žamyn, vėl iš dešinės kelio pusės Dzenkaukės trobelė. Ji buvo našlė, turėjo dzvi mergaites – Bronį ir Onutį. Namukas mažas, bet labai tvarkingas, išbalcytas, asla pieskom išbarscyta. Šiton trobukėn lankydavaus su tetu Albinu, ba ji draugavo su vyresniu Dzenkauskės dukteru, o su Onuti – mano sasuo Aldutė. Onutė ištekėjo Merkinėn už Lukausko ir savo mamų pasiēmė.

Prie šito kelio iš kairės pusės prie pacos upelės Adalkos namukas. Jis šiek ciek dzidesnis, bet netvarkingas, apšėpis. Ji turėjo gal keturas ar penkias mergaites ir sūnų Jeronimų. Va, su juo buvau vienon klasėn. Adalkos dziedukai nemylėjo, ba ji mėgo priglausc ne vieton padėtus daiktus. Nežūrinc in tai, močiutė Valerka prieš šventes Adalkai nešdavo skerstuvų, kartais ir dziedukui nežinanc. Nunešdavo ir pieno

Traca maža trobelė sasaru Šumskių. Ji stovėjo netoli mano dzieduko malūno, gatvelėn, kur Karlono sodyba, cik kiton pusėn. Pas Šumskes mes gana dažnai lankydavomės ir su raikalu ir be raikalo. Jos buvo nežanotos, labai pamaldzos. Viena jų buvo audėja, kita verpėja. Jų trobelė tep kap ir Dzenkauskės švari, tvarkinga išbalcyta. Mumi vaikam pas jas būdavo malonu bŭc, ba jos mokėjo vaikus pakalbyc savo gražu suvalkietišku šnektu. Verpėja mumi kartais verpdavo vilnas. Moma jom atsilygydavo kiaušiniai, sviestu, sūrais, kartais ir bandų bulbinį jom nunešdavom.

Ainanc ciesiai Liepiškių keliu in kalnų, an pakrantės kairėn pusėn, jau už pagrindinės miestelio gatvės, totoraus Imamidinovičiaus trobelė. Ca su totu atveždavom kailius išdyrbc, ba jis buvo kailiadaris. Jis turėjo dzvi dukteris Rožį ir Zinų. Jos ateidavo ir pas mus Aušrinėn pasisvečiuoc, nes buvo mano vyrasnių sasaru Onutės ir Aldutės bendraklasės. Po karo jie iš Liškiavos išvažavo. Jau vėliau, kap aš buvau suaugusi, Rožį suscikdavau Drukininkuosa, o Zinų Varėnon

Senasis kelias į Ricielius prie Tenenės daubos. Šituo keliu iš Liškiavos galima buvo pasiekti ir Liepiškius, nors buvo ir trumpesnis kelias. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2007 m.

Dar lankydavaus ir Sabaliauskų trobelėn, visai netoli bažnyčios. Sabaliauskas buvo labai geras siuvėjas ir tep labai gerbiamas žmogus. Jis visadu su žmonėm buvo mandagus, Sabaliauskienė buvo gera šaimininkė, mokėjo tortus kepc, abu jų sūnai buvo gimnazistai. Liškiavon, nuslaidus pro kapines žamyn in miestelį, iš kairės pusės an pakriaušės, dar stovi nor ir apgriuvus Sabaliauskų maža trobelė, bylojanti apie šio miestelio praeitį, apie žmones gyvenančius jose, tų žmonių dvasinius turtus.

Vanda MOCKEVIČIENĖ
(iš vaikystės prisiminimų)

Sunykęs siuvėjo Petro Sabaliausko namelis Liškiavoje stovėjo prie pat kapinių tvoros. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 1996 m.

Seno ir naujo dermė Musteikos architektūroje

Taip pavadintas seminaras vyko Kovo 24 d. Musteikos kaime. Ketvirtus metus trunkantis projektas „Unikalios Musteikos kaimo paveldo išsaugojimas. I etapas.“ eina į pabaigą. Į kaimą atvyko daug ir įvairių specialistų, kurių ne tik darbas, bet dažnai ir gyvenimo būdas susijęs su medinės architektūros išsaugojimu, restauravimu, projektavimu. Žymantas Morkvėnas ir Stanislas Malūnavičius pristatė atliktus darbus. Atrodo, kad sutvarkyti namų stogus ar padaryti naujas tvoras, kurios būtų senovinės kaimo gyvenamosios priminimas, tai tik dalis darbo. Ne mažesni sunkumai buvo susiję su didelės apimties dokumentų tvarkymu, kuriuo ir užsiėmė Musteikos kaimo bendruomenės „Musteikos pirka“ vadovas Stanislas Malūnavičius.

O pasižiūrėti yra į ką. Vien naujų tvorų padaryta apie pusantro kilometro. Kartys eglinės, nenužievinčios, taip ir darė anksčiau musteikiškiai. O štai štankietus joms skaldė marcinkoniškis Liudas Pugačiauskas. Kaip parinkti skalių pušį, jisai mokėsi iš musteikiškio Vytauto Šestavicko. Prie štankietų skaldymo prisidėjo ir musteikiškis Antanas Zaliauskas, tai jo dėka ir dabar į kaimą atvykę svečiai gali pamatyti, kaip skaldomi ne tik štankietai ar dronyčios, kurios naudojamos stogų dengimui, Antanas moka išskelti ir pušines balanas, iš kurių pinama kašelės.

Naujos tvoros dabar atrodo gražiai. Tačiau dar didesnę įspūdį daro nauji stogai. Tiesa, jie nebuvo dengiami senoviškai, šiaudais, nors vietinis meistras Alfonsas Tamulevičius galėjo parodyti ir šį amatą. Daugiausia buvo dengiama pjautinėmis maumedžio lentelėmis arba drebulinėmis skiedromis.

Darbai buvo stebimi labai atidžiai, tačiau dirbti teko ir žiemą, tokie terminai. Tas skubėjimas gali pakišti koją, juk žiemą yra geriausia ruošti medieną, o dirbti geriau, kai nereikia niekur skubėti. Žymantas Morkvėnas štai neskubėjo ir padarė naują viralinę, kurios rąstus pats ir tašė, o jo mokytojas Romas Valentas atvyko gal net iš Žemaitijos. Ir virpstinius durų vyrus padarė, pats suradęs miške tinkamą klevą.

Diskusijos metu, kuri vyko jau DNP konferencijų salėje Marcinkonyse, buvo daug kalbama apie tai, kaip tokius projektus ateityje būtų geriau galima atlikti. Tačiau pagrindinis nerimas vis tik išlieka tas pats – tai kaimų tuštėjimas. Paaiškinti šį procesą dabar galima labai paprastai: dauguma spiečiai į miestus. O juk visiems vis dar norisi atvykus į kaimą pamatyti ne tik naujus trobesius, tačiau kad ir kaimiškos gyvybės čia būtų daugiau.

Romas Norkūnas

Žymantas Morkvėnas prie naujos virtuvės. Romo NORKŪNO nuotrauka

Boženos Skłodovskos piligrimystė

Pagaliau suradau laiką parašyti keletą žodžių apie piligriminę kelionę raitomis į Vilnių, prie Aušros Vartų Švč. Mergelės, dar vadinamos Gailestingumo motina.

Kodėl į Vilnių ir kodėl piligrimystė. Lenkams piligrimystė yra natūrali būseną. Greičiausiai tai kyla iš mūsų audringos, sunkios, bet ir gražios istorijos. Mums visais laikais reikia Dievo motinos globos, mes esame Marijos tautos žmonės. Ta svarbiausia, akivaizdu, yra Čenstakavos Dievo Motina, prie kurios kasmet rugpjūčio mėnesį keliauja tūkstančiai piligrimų. Ne mažiau mums svarbi ir Aušros Vartų Dievo motina. Čia, Aušros vartų koplyčioje, meldėsi Juzefas Pilsudskis, nepriklausomos Lenkijos kūrėjas. Jo motina ir širdis ilsisi Rasų kapinėse.

Bożena Skłodowska ir Pūga, Merkinės – Gudakiemio kelyje. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2016 m.

2016 metai yra jubiliejiniai – 1050-ji Lenkijos krikšto metai, bet tai ir Dievo Gailestingumo metai, kuriuos Katalikų Bažnyčioje paskelbė popiežius Pranciškus. O jei Gailestingumas, tai čia ir Faustyna Kowalska, vienuolė, per kurią čia, Vilniuje, Dievas apreiškė pasauliui savo Gailestingumą. Dievo Gailestingumo bazilikoje yra Jėzaus paveikslas, pieštas pagal Šv. Faustinos nurodymus Jėzaus pageidavimu.

Tai ir yra mūsų piligrimystės tikslas. Prie Aušros Vartų Dievo motinos Dievo gailestingumo metais padėkoti už Lenkijos krikšto 1050 metų, už Lenkijos – Lietuvos uniją, už Gailestingumo kibirkštį,

kuri iš čia pasklido po pasaulį ir atiduoti pagarbą Maršalui Pilsudskiui Rasų kapinėse. Žinoma, kiekviena iš mūsų prie Aušros Vartų Motinos nešame savas intencijas, prašymus, padėkas. Aš, pavyzdžiui, turėjau prie balno pritvirtintą vimpelą, priklausiusį 10 Lietuvos ulonų pulkui, kurio vėliavoje yra pulko globėjos Aušros Vartų Dievo motinos vaizdas.

Įvertinus visus tikslus, tie 400 km, kuriuos turėjome įveikti, nėra kažkas įspūdingo, nes žygio pastangos yra neatskiriama ir netgi būtina piligrimystės dalis. Mūsų grupę sudarė: Jolanta Ponikowska – žygio vadovė, vairuotoja, ūkvedė, žodžiu, viską sugebanti moteris, be kurios ši piligriminė kelionė nebūtų įvykusi; Cecylia Rotter – fotografė, žygio virėja ir atstovė specialioms pavedimams; Bożena Skłodowska – jojikė ir pagrindinė sumanymų genuotoja; arklys Zadymka (*Pūga lenk.*).

Kelionę pradėjome iš vietovės Skłody Stachy, esančios į šiaurės rytus nuo Varšuvos (Mazovšo vaivadijos Zarėby Kościelne parapija, *beje, vienos bažnyčios titulas retas, kaip ir Marcinkonyse – Šv. Simono ir Judo Tado L*) 2016 m. liepos 15 dieną, kad po 9 dienų žygio liepos 25 d., šeštadienį, pasiektume tikslą. Jojau raita, kasdien įveikdama po 50 kilometrų atkarpą. Dienai tai gana didelis atstumas, bet jeigu arklys ir raitelis gerai pasirengę, jį galima įveikti be žalos arklio ir raitelio sveikatai. Mano diena atrodydavo taip: 4 val. keliesi, maitini arklių, prausiesi, pusryčiauji, balnoji arklių ir 6 val. iškeliauji. Po 3 valandų žygio dienos sustojimas poilsiui ir apie 14 val. kitas žygio etapas. Apie 18 val. pasiekdavome nakvynės vietą ir įkurdavome stovyklą. Merginoms tekdavo sutvarkyti stovyklavimo vietą, surinkti arklio „tortus“, supakuoti daiktus, gaminti valgį – žodžiu, patys nedėkingiausi darbai. Ir nors jos keliavo automobiliu, tai nebuvo iškyla. Kelyje dar turėjo mane ir arklių globoti, ypač intensyvesnio eismo keliuose, per karščius numatytose vietose girdyti vandeniu.

Mano sudarytas maršrutas Lenkijos teritorijoje driekėsi Narvos ir Bebro slėniais, palei Mozūrų krašto ežerus ir upelius, pro vaizdingus kaimus ir miestelius. Lietuvos pusė buvo tokia pat graži, padabinta kalvomis, gausiais ežerais ir ežerėliais, miškais. Kelyje sutikome malonius, draugiškus lietuvius, kurie mus priimdavo nakvynei savo ūkiuose. Su jaunais susikalbėdavome angliškai, o su vyresniais rusiškai, kai trūkdavo žodžių – gestais.

Lietuvoje nakvojome tris naktis, pirmoji nakvynė buvo netoli Genių. Ten labai mielas šeimininkas užleido mums visą sodybą, kartu su tuo, kas augo darže, ir ežeru. Tai buvo pasakiškas poilsis. Kita nakvynė Puodžiuose, žygyje vienintelė, dėl kurios nebuvome susitarę iš anksto. Tačiau žmonių gerumas nežino ribų. Apie pusę dešimtos vakaro, kai jau temo, užsukome į sodybos kiemą ir šeimininkas be jokių problemų surado mums vietas, o arklį nuvedė prie savo avių. Trečią naktį praleidome Vaidotuose, lenkų šeimoje. Galiausiai pasiekėme tikslą – Vilnių ir Aušros Vartus. Kelionės kulminacija tapo sekmdienio mišios Aušros Vartų koplyčioje.

Raita piligriminė kelionė į Vilnių yra tik dalis didesnio dabartiniu metu vykdomo projekto, kuris turi sujungti Vilnių su Roma. Jau įvyko žygis (400 km) į Čenstakavą 2010 metais, kelionė į Kodoną (200 km) 2015 metais, į Vilnių (400 km) 2016 metais. Didžiausia mūsų svajonė ateičiai – piligriminė kelionė raitomis į Romą (2400 km) aplankyti šventojo tėvo Jono Pauliaus II kapą per Slovakiją, Vengriją, Slovėniją ir Italiją. Bet tai kol kas tik svajonės.

Su nuoširdžiais sveikinimais
Božena SKŁODOWSKA

2017 m. sausio 12 naktinis žygis prie Kazimieraičio žeminės

1995 m. „Šalcinyje“ Nr. 15 klausėme, „Ar nutolsta Kazimieraičio legenda?“ Tada rašėme: „Paminėjome keletą datų, prisiminėme dar gyvus Kazimieraičio legendos liudininkus, ir atrodo, kad šitokia konkreti informacija jau gali būti paraiška dokumentiniam filmui apie Kazimieraitį. Juk 1996-ųjų metų vasarą minėsime šio partizanų vado žuvimo penkiasdešimtmetį.“

Praėjusią vasarą minėjome jau 70-ąsias Kazimieraičio žuvimo metines. Gyvų partizaninio judėjimo liudininkų lieka vis mažiau. Ir štai dabar mes jau galime pamatyti dokumentinę apybraižą apie Dainavos apygardos partizanų vadus, kurių pirmoje gretoje yra Kazimieraitis. Šį filmą galėjo pamatyti ir kasmetinio mūsų žygio dalyviai, kurių didžiulis pulkas susirinko į Marcinkonių lankytojų centrą. Šio filmo režisierė yra Rimutė Viniarskaitė, o filmas sukurtas įgyvendinant Druskininkų kultūros centro projektą.

Net 116 žygio dalyvių patraukėme link Rudnelės kaimo. Naktis buvo šviesi, didysis atšalimas jau buvo praėjęs, miškas užklotas baltu sniegu apdangalu. Žygeivių kolona išsitiesė iki kelių kilometrų, žygio metu tarp priekyje ėjusio Giedriaus Valentukevičiaus ir paskutiniuosius lydėjusios Virginijos Pugačiauskienės buvo vos ne

dviejų valandų skirtumas. Tarp žygeivių buvo daug jaunųjų šaulių iš Varėnos, iš Šalčininkų ir iš Alytaus. Daug buvo jaunimo iš Marcinkonių, buvo žygeiviai iš Vilniaus, Kauno ir žygeivis net iš Kijevo.

Prie žeminės tylos minute pagerbėme žuvusiųs partizanus ir sugiedojome Lietuvos himną. Uždegėme žvakutes. Šią naktį prisimename, ir kaip 1991 metais buvo užimtas Vilniaus televizijos bokštas. Vakare prie Marcinkonių kaimo koplytstulpio kaip ir kasmet buvo susirinkę kaimo žmonės, čia buvo daug giedama, prisimenami sausio 12-osios įvykiai, vaišinamasi arbata ir dar šilta namine duona. O mūsų giesmė skambėjo šalia tyliai almančio Skroblaus, kuris, kaip ir Grūdės upė, nebuvo visai užšalęs.

Romas NORKŪNAS

Žygio dalyviai prie Marcinkonių lankytojų centro. Romo NORKŪNO nuotrauka

„Palėpėje, į kurią atsėlina vakaras“

Kovo 28 d. „Šalcinio“ svetainėje Merkinėje įvyko Česlovo Skaržinsko knygos „Palėpėje, į kurią atsėlina vakaras“ sutiktuvės. Knygos pristatyme dalyvavo knygos autorius Česlovas Skaržinskas žurnalistas, redaktorius Henrikas Vaitiekūnas; istorikas Linas Janulevičius; bibliotekininkas Petras Zurlys.

Česlovo naujoji knyga tapo viena perkamiausių knygų ne tik Dzūkijoje, bet ir internetiniame knygyne „Patogu pirkti“ eseistikos ir publicistikos skyriuje. Knygos sutiktuvėse Merkinėje nuskambėjo H. Gudavičius sveikinimo žodžiai: „Žodžiai yra tikri ir teisingi tada, kai sukurtos eilutės neprieštaruoja autoriaus biografijai. Ir kai aš dabar prisimenu, kad prieš 30 metų kartu su Česlovu dirbau ideologizuotame jaunimo laikraštyje, tai žinau, kad mes išvengėme tos sovietinės ideologijos ir nerašėme jokių aršių panegirikų. Tai, beje, gali paliudyti literatūros kritikas Alfredas Guščius, „Komjaunimo tiesoje“ tada vadovavęs Kultūros skyriui, o dabar taip išsamiai ir teisingai parašęs apie Česlovo Skaržinsko kūrybą“. O štai ką apie „Šalcinį“ sako Česlovas Skaržinskas: „Visada, tik atvykęs į tėviškę, be rajono laikraščio „Merkio kraštas“ ieškodavau ir „Šalcinio“. Iš kiekvieno nedidelio Dzūkijos nacionalinio parko leidinio numerio pasisemdavau labai daug naujos informacijos apie Dzūkiją. Neabejoju, kad ir po šimto metų būsimosios mūsų kartos su ne mažesniu įdomumu skaitys

senus „Šalcinio“ egzempliorius, nes juose kruopščiai po kruopelytę surinkta šio krašto (kartu ir Lietuvos) istorija, užrašyti dzūkų papročiai, amatai, pristatyti skaitytojui turtingi savo dvasia vietos gyventojai. Tik po daugelio metų istorikai, etninės kultūros, o ir literatūros tyrėjai iki galo supras, koks tai didelis, neįkainojamas kelių žmonių – gamtininkų ir publicistų, fotomenininkų – Henriko Gudavičiaus, Eugenijaus Drobelio, Algimanto Černiausko ir kitų atliktas darbas. Jų „Šalcinis“ niekada neišsėks...“

Ir „Šalcinio“ autoriai, ir Česlovas vaikšto tais pačiais keliais, tad redkolegijos vardu knygos autoriui belieka palinkėti: „Tegu rūksta toje palėpėje Česlovo Skaržinsko pypkė, o dūmų ratilai tegu išvinguriuoja naujas teisingas istorijas.“

„Šalcinio“ svečiai Merkinėje: Henrikas Vaitiekūnas, Česlovas Skaržinskas, Petras Zurlys ir Linas Janulevičius. Brolių ČERNIAUSKŲ nuotrauka, 2017 m.

VISAIS metų laikais graži yra dzūkų šilų ir panemunių gamta. Dzūkijoje dar gyvuoja senoviniai kaimai, senieji amatai ir verslai. Mūsų darbuotojai Jums padės suprasti svarbiausią Dainavos krašto savybę – etnokultūra gyva gali būti tik tada, kai senolio poringei pritaria čia pat almantis šaltinis. Brangusis lankytojau, atvykęs į šį kraštą, gerbk ir tausok jo taurų grožį.

Išsamią informaciją apie Dzūkijos nacionalinį parką ir Čepkelių valstybinį gamtinį rezervatą visi svečiai gali sužinoti lankytojų centruose: **Marcinkonyse: Miškininkų g. 61, Marcinkonys, LT - 65303, Varėnos r., tel. 8 310 44466, 8 672 46388** elektroninis paštas: info@dzukijosparkas.lt

Merkinėje: Vilniaus g. 3, Merkinė, LT - 65334, Varėnos r., tel. 8 310 57245, 8 672 46275
Elektroninis paštas: merkine@dzukijosparkas.lt
„Šalcinį“ rasite ir interneto tinklalapyje www.cepkeliai-dzukija.lt

ŠALCINIS

Adresas: Vilniaus g. 3,
Merkinė, LT - 65334, Varėnos r.
Tiražas 1500 egz.

Redkolegija: H. GUDAVIČIUS,
A. ČERNIAUSKAS, M. LAPELĖ,
R. NORKŪNAS
Maketuotojas: V. ČERNIAUSKAS

Spausdino UAB „Albagrafija“
Pulko g. 96, LT - 62133, Alytus
Tel. 8 315 74140
El. p. alba@infoseka.lt

ISSN 2351-6267